

Content analysis of MSc theses and PhD dissertations conducted in Iran for the field of animal science engineering

Reza Lotfi Noghabi ¹

1. Corresponding Author, Scholarship recipient from the Ministry of Science, Research and Technology, PhD graduate in Animal Science, Department of Animal Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: Rezalotfi2007@yahoo.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	This study performed a content analysis of 6,187 MSc theses and PhD dissertations in Animal Science from the IranDoc database (Ganj) between 1989 and 2022. Theses were identified using 53 keywords related to livestock and poultry. Data was managed in Excel and analyzed using SPSS. The results showed that in terms of research field, the number of theses or dissertations for the research field of poultry breeding and production was 217 (3.5%), animal nutrition, 1536 (24.8%), poultry nutrition, 1563 (25.3%), organic animal husbandry, 7 (0.1%), livestock genetics and breeding, 1095 (17.7%), poultry genetics and breeding, 256 (4.1%), poultry science, 11 (0.2%), livestock physiology, 457 (7.4%), poultry physiology, 325 (5.3%), poultry breeding and production management, 81 (1.3%), livestock management, 75 (1.2%), poultry management, 54 (0.9%), and completely unknown research field, 510 (8.2%). Overall, the number of theses registered increased over the 33-year period but began to decline after 2018. While the gender ratio of graduate students improved over time, it remains unbalanced at the PhD level. Because of low collaboration of female supervisor, greater efforts to recruit, collaborate with, and promote female faculty within scientific groups are needed. Furthermore, no PhD degrees have been awarded in animal and poultry management in Iran to date.
Article history: Received: 22December2025 Received in revised form: 29March 2026 Accepted: 31March 2026 Published online: Autumn 2026	
Keywords: <i>Content analysis, frequency distribution, scientometrics, Ganj database, animal sciences.</i>	
Cite this article: Lotfi Noghabi, R.(2026).Content analysis of MSc theses and PhD dissertations conducted in Iran for the field of animal science engineering. <i>Iranian Journal of Animal Science</i> , 57 (3),425-443.DOI: https://doi.org/10.22059/ijas.2026.408576.654116	

Author(s). **Publisher:** The University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/ijas.2026.408576.654116>

Extended Abstract

Objective

One of the important and large-scale information tools that students and professors use a lot of time and energy delivering to the scientific community every year is the thesis or dissertation. Therefore, the aim of this study was to conduct a content analysis of theses and dissertations in the field of Animal Science available in the IranDoc database (Ganj database) between 1989 and 2022.

Methodology

For this purpose, 6187 master's theses and doctoral theses resulting from the extraction of 53 keywords related to animal science (livestock and poultry) were subjected to content analysis and descriptive statistics. After extracting the output file in Excel format (including title, student name, academic level, field and scientific orientation, university name, and year of defense) from the Ganj database for each keyword, a PDF file of the first 20 pages of each accessible thesis or dissertation was also downloaded. After this step and sorting the output Excel file, the first 20 pages of each thesis or dissertation were extracted for each keyword in terms of student name, supervisor, educational and scientific field of the thesis and dissertation, and academic field (animal science, veterinary medicine, and other fields). After studying and entering this information, the output Excel files for each keyword were merged. After forming the final Excel file, duplicate titles were removed based on the Remove Duplicate command in Excel software, and after final editing, 6187 theses and dissertations were used for analysis. Excel (version 2007) and SPSS (version 23) software were used to form the data file and perform statistical analysis (Frequency and Crosstab).

Findings

The results showed that out of a total of 6187 theses and dissertations, 5490 (88.7%) were available at the time of the search and their first 20 pages were downloadable. However, 697 (11.3%) of theses and dissertations had their first 20 pages inaccessible, but after individual searches in 1402 and 1403, based on the Ganj database policy, their first 20 pages were accessible and downloadable. Out of a total of 6187 theses and dissertations, 3758 (60.7%) were related to male students, 2333 (37.7%) were related to female students, and 96 (1.6%) were not separable by gender based on the student's first and last name. Of the total 6,187 theses and dissertations, 3,464 (56.0%) were in the field of animal science (cows, calves, buffaloes, sheep, goats, camels, and horses) and 2,723 (43.6%) were in the field of poultry science (poultry, broilers, laying hens, quails, and ostriches). In terms of scientific field, the number of theses or dissertations for the field of poultry husbandry (breeding) and production was 217 (3.5%), animal nutrition, 1536 (24.8%), poultry nutrition, 1563 (25.3%), organic animal husbandry, 7 (0.10%), animal genetics and breeding, 1095 (17.8%), poultry genetics and breeding, 256 (4.1%), poultry science, 11 (0.2%), animal physiology, 457 (7.4%), poultry physiology, 325 (5.3%), poultry breeding and production management, 81 (1.3%), animal management, 75 (1.2%), poultry management, 54 (0.9%), and completely unspecified field, 510 (8.2%). Based on the supervisor, out of a total of 6187 theses and dissertations, 4031 (65.2%) had one supervisor and 2153 (34.8%) had two supervisors. Also, 3 theses and dissertations had 3 supervisors. Based on the gender of the supervisor, the gender of the first supervisor in 6073 (98.2%) of theses and dissertations was male, and only the gender of the first supervisor in 114 (1.8%) of theses and dissertations was female. The same trend was observed for the gender of the second supervisor. Of the 6187 theses or dissertations, only 1730 had a proposal registered in the Ganj database. The number of proposals registered for the MSc and PhD were 1431 and 299, respectively. The first proposal was registered in 2004. The process of registering proposals in the Ganj database initially had an increasing trend and then a decreasing trend (Figure 8). Considering the process of registering proposals, it is necessary to develop systematic rules for registering proposals in the Ganj database by universities and students, because only 27.9 percent of the master's theses and doctoral theses extracted in this study had a registered proposal.

Conclusion

Overall, the results showed an increasing trend in the number of theses and dissertations registered during these 33 years, but nevertheless, a decreasing trend was observed after 2018. Also, the gender ratio has improved over the past 33 years, but this trend has not yet been balanced, and at the PhD level, this ratio is not balanced (71.2% men versus 27.8% women). Among the majors, the genetics and breeding of poultry, compared to the genetics and breeding of livestock, along with the physiology of livestock and the physiology of poultry, suffers from a lack of attention to this major in the country's university animal science departments. Also, attracting, collaborating, and increasing the participation of female professors in scientific departments should be considered. Improving the quality of theses and dissertations, especially the correct framing of the first pages, should be considered by policymakers in the Ministry of Science, Research, and Technology and the Ganj database. Also, no PhD graduates have been reported in Iran in the animal and poultry management major.

Author Contributions

Conceptualization, Project administration, Methodology, Investigation, Formal analysis, Data curation, Software, Supervision, Resources, Writing - original draft, Writing - review & editing, Validation, Visualization, Funding acquisition.

Data Availability Statement

Data available on request from the author.

Acknowledgements

We would like to thank the Iran Doc Ganj database for collecting and maintaining scientific resources (master's theses and PhD dissertation). We would like to thank my parents for supporting me throughout the research period. This research is the result of 3 years of study and collection.

Ethical considerations:

The author has considered ethical principles in conducting and publishing this scientific research and this issue is confirmed.

Conflict of interest

The author declares no conflict of interest.

تحلیل محتوای پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری رشته مهندسی علوم دامی

رضا لطفی نوقابی^۱

۱. نویسنده مسئول، بورسیه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، فارغ التحصیل مقطع دکتر علوم دامی از گروه علوم دامی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: Rezalotfi2007@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	یکی از ابزارهای مهم و کلان اطلاعاتی که همه ساله دانشجویان و استادان، وقت و انرژی زیادی را صرف تحویل آن به جامعه علمی می‌کنند، پایان نامه یا رساله است. هدف از این مطالعه تحلیل محتوای پایان نامه‌ها و رساله‌های رشته علوم دامی موجود در پایگاه ایران‌داک (پایگاه داده گنج) بین سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱ بود. بدین منظور تعداد ۶۱۸۷ پایان نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری حاصل استخراج ۵۳ کلید واژه مرتبط با علوم دامی (دام و طیور) مورد تحلیل محتوای به وسیله آمار توصیفی قرار گرفت. از نرم افزارهای Excel (ویرایش ۲۰۰۷) و SPSS (ویرایش ۲۳) برای تشکیل فایل داده و آنالیز آماری استفاده گردید. نتایج نشان داد که از لحاظ گرایش‌بندی، تعداد پایان نامه یا رساله برای گرایش پرورش و تولیدات طیور، ۲۱۷ (۳/۵ درصد)، تغذیه دام، ۱۵۳۶ (۲۴/۸ درصد)، تغذیه طیور، ۱۵۶۳ (۲۵/۳ درصد)، دامپروری ارگانیک، ۷ (۰/۱ درصد)، ژنتیک و اصلاح نژاد دام، ۱۰۹۵ (۱۷/۷ درصد)، ژنتیک و اصلاح نژاد طیور، ۲۵۶ (۴/۱ درصد)، علوم طیور، ۱۱ (۰/۲ درصد)، فیزیولوژی دام، ۴۵۷ (۷/۴ درصد)، فیزیولوژی طیور، ۳۲۵ (۵/۳ درصد)، مدیریت پرورش و تولید طیور، ۸۱ (۱/۳ درصد)، مدیریت دامپروری، ۷۵ (۱/۲ درصد)، مدیریت طیور، ۵۴ (۰/۹ درصد) و گرایش کاملاً نامشخص، ۵۱۰ (۸/۲ درصد) بود. در مجموع نتایج حاصل نشان داد روند تعداد پایان نامه‌ها و رساله‌های ثبت شده در طول این ۳۳ سال افزایشی بود، اگر چه، از سال ۱۳۹۷ روند کاهشی بود. همچنین، اگر چه نسبت نامتعادل جنسی دانشجویان در طول این ۳۳ سال بهبود یافته، اما، این روند هنوز متعادل نشده و در مقطع دکتری این نسبت، متعادل نیست. همچنین مشارکت استادان خانم در گروه‌های علوم دامی پایین بود، که جذب، همکاری و افزایش مشارکت استادان خانم در گروه‌های علمی باید مورد توجه قرار گیرد. همچنین در گرایش مدیریت دام و طیور تا هم اکنون هیچ فارغ التحصیل مقطع دکتری تخصصی در ایران گزارش نشده بود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۱ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۱/۰۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۱۱ تاریخ انتشار: پاییز ۱۴۰۵	
کلیدواژه‌ها: تحلیل محتوای، توزیع فراوانی، علم‌سنجی، پایگاه داده گنج، علوم دامی.	

استناد: لطفی نوقابی، رضا (۱۴۰۵). تحلیل محتوای پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری رشته مهندسی علوم دامی. نشریه علوم دامی ایران، ۵۷، (۳).

DOI: <https://doi.org/10.22059/ijas.2026.408576.654116> ۴۲۵-۴۴۳

© نویسنده گان.

DOI: <https://doi.org/10.22059/ijas.2026.408576.654116>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

مقدمه

یکی از ابزارهای مهم و کلان اطلاعاتی که همه ساله دانشجویان و استادان، وقت و انرژی زیادی را صرف تحویل آن به جامعه علمی می‌کنند، پایان‌نامه یا رساله است. پایان‌نامه‌ها از سه جهت، ۱. به عنوان منابع اطلاعاتی مورد نیاز پژوهشگر، ۲. ارائه نتایج علمی - پژوهشی، و ۳. جلوگیری از دوباره کاری اهمیت دارند (Mohammadi et al., 2015). دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری موظف به تدوین پایان‌نامه یا رساله هستند. این در حقیقت نخستین تلاش جدی و با برنامه دانشجو در طول دوره خاصی از تحصیل است. چون فعالیت پژوهشی دانشجو زیر نظر استاد راهنماست، احتمال لغزش‌ها کاهش می‌یابد و در نتیجه پایان‌نامه از اعتبار و وجهه علمی برخوردار می‌شود. تعدادی زیادی از پژوهش‌های انتشاریافته در مجله‌های علمی، برگرفته از پایان‌نامه‌های یا رساله‌ها دانشجویی است (Mohammadi et al., 2015).

پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)، دستاورد کاربرد فناوری اطلاعات در خدمات مدیریت اطلاعات علم و فناوری در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) است. پیشینه این بخش از خدمات ایرانداک به دهه چهل بازمی‌گردد که کار گردآوری، سازمان‌دهی، و اشاعه اسناد علمی و فناورانه در مرکز اسناد علمی آغاز شد. هر چند اکنون بیشترین داده‌های روزآمد گنج از پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها است، ولی قلمرو مدیریت اطلاعات علم و فناوری بسیار گسترده بوده و طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها، پیشنهادها، پروانه‌های اختراع، گزارش‌های دولتی، همایش‌های علمی، نشریه‌های علمی، مقاله‌های علمی، ناشران علمی، و روزنامه‌ها و همچنین کتاب‌شناسی‌ها، واژه‌نامه‌ها، و فهرست‌های مستند نام‌ها را در بر داشته است (Ganj, 2025). کار پایگاه اطلاعات علمی ایران، نخستین بار در سال ۱۳۷۰ در رایانه‌های «مین فریم» و محیط نرم‌افزار «سی‌دی‌اس‌آی‌اس‌آی‌اس» شروع شد. در سال ۱۳۷۳ این پایگاه با فناوری «دایال‌آپ» در شبکه‌ای با نام «صبا» از دور در دسترس کاربران قرار گرفت. سال ۱۳۷۸ بود که اینترنت به ایرانداک وارد شد و دسترسی به گنج نیز در وب فراهم شد. از آن پس با پیشرفت فناوری اطلاعات، این پایگاه نیز قابلیت‌های تازه‌ای یافته است و در گذر زمان، نسخه‌های گوناگونی از آن با فناوری‌های روز به کار رفته‌اند. این پایگاه هم‌اکنون مرجع بسیاری از پژوهشگران ایران و جهان است و روزانه بیش از ده هزار کاربر، ده‌ها هزار جست‌وجو در آن انجام می‌دهند. این سامانه بنیان سامانه‌های دیگری در ایرانداک همچون سامانه همانندجو و سامانه پیشینه پژوهش نیز هست (Ganj, 2025).

علم‌سنجی، به دلیل نقشی که در زمینه تعیین صحیح‌ترین مسیر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری علمی و فناوری بر عهده دارد، از جایگاه برجسته‌ای برخوردار شده است. از این رو محافل علمی، پژوهشی و توسعه‌ای جهان که افق‌های دوردستی را برای خود ترسیم می‌کنند، همواره از نتایج یافته‌های علم‌سنجی، به عنوان ابزاری برای توسعه استفاده می‌کنند (Ehtesham, 2012). از سوی دیگر، تحلیل محتوا روشی است استاندارد که برای مطالعه و شناسایی ویژگی‌های اطلاعات ثبت‌شده نظیر کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، سایت‌های وب، نقاشی‌ها و ... به کار می‌رود و به مدیریت یک سازمان در شناسایی مشکلات و تصمیم‌گیری، طبقه‌بندی داده‌ها، سنجش علمی، فرصت‌ها و تهدیدها، بررسی و مطالعه رفتارهای سازمانی کمک می‌کند و پژوهشگر را قادر می‌سازد که حجم زیادی از اطلاعات را به آسانی به صورت سازمان‌یافته درآورد و روش سودمندی است که برای بررسی روند موضوعی منابع به کار می‌رود (Rezakhani Moghadam et al., 2011).

ارزیابی و تحلیل ماهیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد (پارسا) و رساله‌های دکتری (پارسا) که تاکنون توسط فارغ التحصیلان علوم دامی دانشگاه‌های ایران منتشر شده است، در بررسی نوع و ماهیت تحقیقات پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری انجام شده، درک روندها در جهت تحقیقات در جنبه‌های مختلف تولیدات دام و طیور و کمک به توسعه راهبرد برای تحقیقات در زمینه علوم دامی در آینده، اهمیت بالایی دارد. بنابراین هدف از این مطالعه تحلیل محتوایی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های رشته مهندسی علوم دامی ثبت‌شده در پایگاه پایگاه داده گنج بین سال‌ها ۱۳۶۸ تا ۱۴۰۱ بود. همچنین این پژوهش اطلاعاتی درباره روند پژوهش در رشته علوم دامی را به ما ارائه می‌دهد. لازم به ذکر است تاکنون در زمینه تحلیل محتوایی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری رشته مهندسی علوم دامی در ایران و در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، پژوهشی صورت نگرفته است. پس در راستای هدف این مطالعه، پرسش‌های زیر در نظر گرفته شد:

توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک سال چگونه است؟

توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک جنس پدیدآورنده (دانشجو) چگونه است؟

توزیع فراوانی پایان نامه ها و رساله ها به تفکیک گرایش تحصیلی و پژوهشی چگونه است؟
 توزیع فراوانی پایان نامه ها و رساله ها از لحاظ تعداد استاد راهنما و جنس اساتید چگونه است؟
 توزیع فراوانی ماده آزمایشی (گونه دام و طیور) در پژوهش های علوم دامی چگونه است؟
 توزیع فراوانی یا وضعیت پیشنهاد ثبت شده در پایگاه داده گنج چگونه است؟

مواد و روش ها

استخراج فایل خروجی به صورت اکسل از پایگاه داده گنج:

این پژوهش از تاریخ ۱۴۰۰/۰۹/۰۱ تا ۱۴۰۳/۰۱/۲۰ انجام پذیرفت. تعداد ۵۳ کلید واژه مرتبط با رشته علوم دامی (دام و طیور) که نزدیکترین ارتباط با رشته علوم دامی داشت، در پایگاه داده گنج به صورت انفرادی و مجزا مورد جست و جو قرار گرفت، که اطلاعات و آمار آن در جدول ۱ گزارش شده است. لازم به ذکر است که واژه کلیدی مرتبط با آبزیان، زنبور عسل و کرم ابریشم، به دلیل هم پوشانی با دیگر رشته های علوم کشاورزی و منابع طبیعی، مورد جست و جو قرار نگرفت. نشانی آدرس اینترنتی پایگاه داده گنج به آدرس <https://ganj.irandoc.ac.ir> بود (Ganj, 2025). خروجی هر کلید واژه به صورت خروجی اکسل از پایگاه داده گنج استخراج گردید که مراحل آموزشی آن در تصویر ۱ نشان داده شده است. پس از استخراج فایل خروجی به صورت اکسل (شامل عنوان، اسم دانشجو، مقطع تحصیلی، رشته و گرایش علمی، نام دانشگاه و سال دفاع) از پایگاه داده گنج برای هر کلید واژه، فایل PDF ۲۰ صفحه نخست هر پایان نامه یا رساله قابل دسترس نیز دانلود گردید. همچنین، اطلاعات مربوط به هر پایان نامه یا رساله به صورت پایان نامه یا رساله که تحت عنوان پارسای (پایان نامه یا رساله) داخل کشور در پایگاه داده گنج شناخته می شود و پیشنهاد نیز، در این پایگاه ثبت می شود. پارسای (پایان نامه یا رساله) داخل کشور نیز به سه حالت مختلف در این پایگاه داده قابل ارائه و دسترس و دانلود بود. پارسای داخل (۱) به صورت چند برگ نخست و تمام متن، (۲) فقط به صورت چند برگ نخست (۳) فاقد چند برگ نخست، موجود بودند، استخراج و کدبندی گردید.

جدول ۱. کلید واژه های مورد استفاده برای استخراج خروجی پایان نامه ها و رساله ها

Table 1- keywords used to extract the output of theses and dissertations

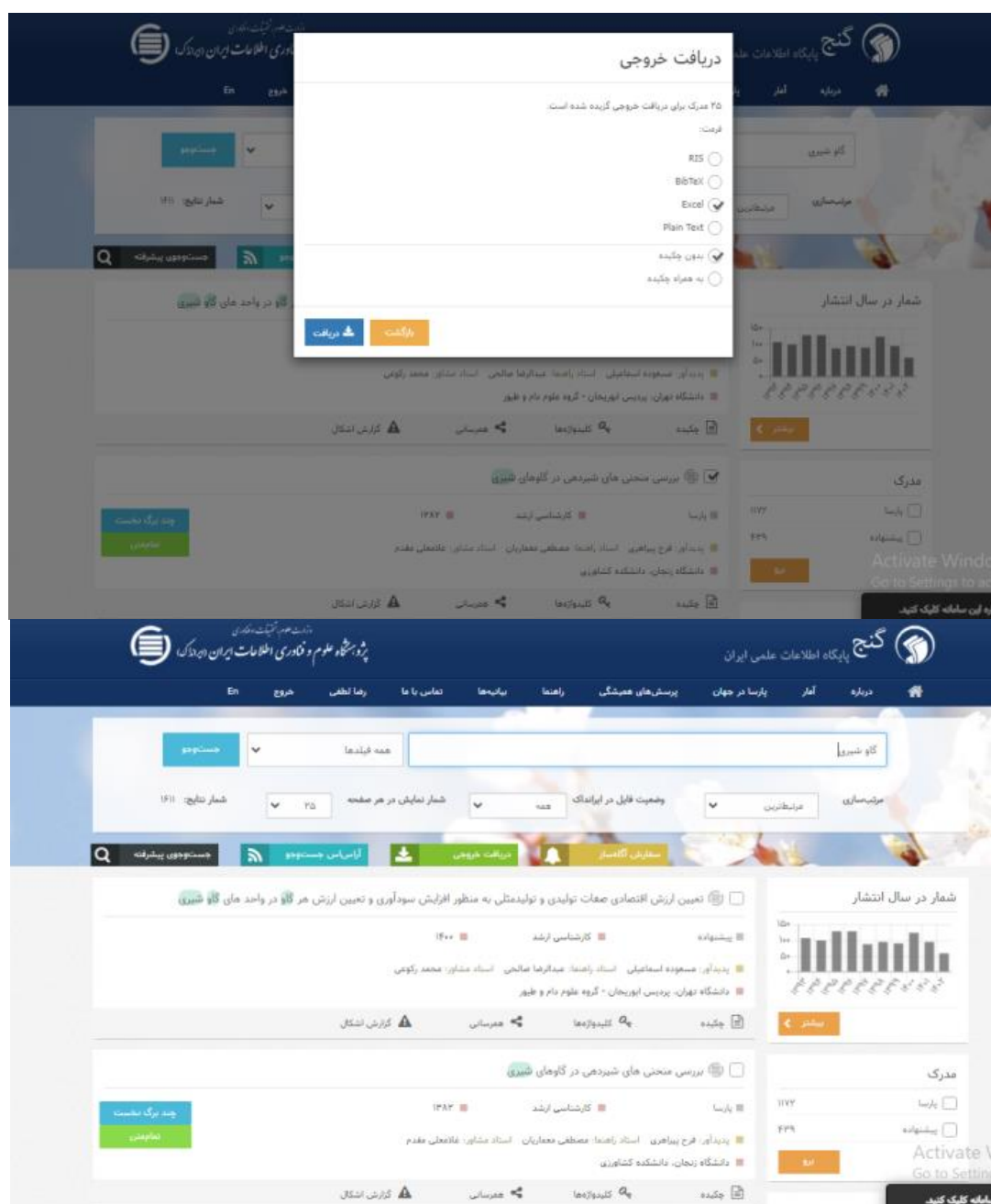
۱۴۰۳/۰۱/۲۲							
	Keywords	Theses	Proposals	Total	Theses	Proposals	Total
1	Rumen (1400/09/10)	1139	522	1661	1241	588	1829
2	Dairy cow (1400/09/11)	1148	386	1534	1172	439	1611
3	Holstein (1400/09/12)	1197	357	1554	1297	390	1687
4	Calf (1401/09/13)	1027	293	1320	1099	335	1434
5	Silage (1401/09/13)	274	105	379	298	116	414
6	Silo silage (1401/09/13)	153	35	188	162	40	202
7	Digestibility (1401/09/14)	294	114	408	328	135	463
8	Cow (1401/09/24)	3686	1337	5023	3749	1422	5171
9	Ewe (1401/09/29)	684	239	923	736	277	1013
10	Dairy farming (1401/09/29)	502	139	641	494	149	643
11	Sheep (1401/10/01)	2504	830	3334	2516	858	3374
12	Milking dairy cow (1401/10/07)	260	100	360	270	112	382
13	Genetic cow (1401/10/07)	128	44	172	133	54	187
14	Animal pasture (1401/10/08)	310	106	416	339	120	459
15	Camel (1401/10/10)	539	212	751	562	241	803
16	Animal nutrition (1401/10/11)	1034	846	1880	1096	971	2067
17	Goat (1401/10/16)	1087	458	1545	1075	505	1580

18	Horse nutrition (1401/10/18)	41	22	63	42	26	68
19	Animal feed (1401/10/21)	991	643	1634	1061	768	1829
20	Broiler chicken (1401/10/23)	2385	1044	3429	2498	1092	3590
21	Poultry nutrition (1401/10/27)	452	339	791	521	354	875
22	Poultry (1401/10/27)	1565	1034	2599	1591	1152	2743
23	Lying hen (1401/10/27)	171	98	269	172	110	282
24	Industry dairy farming (1401/11/01)	207	53	260	195	55	250
25	Cow nutrition (1401/11/06)	517	273	790	535	308	843
26	Buffalo (1401/11/06)	198	89	287	199	83	282
ادامه جدول ۱- کلید واژه‌های							
27	Forage (1401/11/07)	2310	871	3181	2472	983	3455
28	Lamb (1402/04/20)	1213	566	1779	1250	576	1826
29	Silo fermentation (1402/04/13)	31	9	40	33	9	42
30	Milk production fat (1402/05/21)	837	321	1158	869	337	1206
31	Quail (1402/05/21)	437	281	718	445	282	727
32	Broiler poultry (1402/06/04)	620	358	978	641	363	1004
33	Broiler breeder (1402/06/04)	197	82	279	101	81	282
34	Kid (1402/06/05)	127	43	170	127	45	172
35	Ostrich (1402/06/19)	118	35	153	111	28	139
36	Indigenous cow (1402/06/27)	198	104	302	184	102	286
37	Indigenous sheep (1402/06/27)	118	74	192	114	80	194
38	Indigenous poultry (1402/06/27)	249	125	374	251	128	379
39	Indigenous goat (1402/06/27)	90	62	152	87	67	154
40	Beef cattle (1402/06/28)	113	96	209	114	96	210
41	Fattening (1402/06/28)	167	33	200	171	34	205
42	Farage animal (1402/06/28)	598	417	1015	620	433	1053
43	Dairy cow (1402/06/28)	73	30	103	76	33	109
44	Nutritioal value animal (1402/06/28)	436	337	773	455	348	803
45	Reproduction animal (1402/06/29)	312	167	479	324	172	496
46	Reproduction cow (1402/06/29)	92	63	155	95	63	158
47	Digestibility ¹ (1402/07/08)	609	110	719	631	114	745
48	Genomic ¹ (1402/07/08)	51	16	67	55	15	70
49	Egg (1402/07/21)	1451	707	2158	1499	722	2221
50	Broiler meat (1402/07/22)	415	253	668	441	262	703

51	Rooster (1402/08/27)	905	253	1158	947	266	1213
52	Heifer (1402/08/27)	109	58	167	115	59	174
53	Mastitis (1402/10/02)	267	123	370	275	125	400
Total		34636	15312	49928	35884	16523	52507

تمام کلمات مورد جستجو به صورت جستجو برای "همه فیلدها" که شامل "عنوان، چکیده، کلید واژه و پدیدآور" بود، انجام گرفت، بجز برای کلمات قابلیت هضم و ژنومیک که به صورت "کلید واژه" مورد جستجو قرار گرفت.

¹ All the searched words were searched for all fields, including "title, abstract, keyword and creator", except for digestibility and genomic words, which were searched by keyword.

تصویر ۱. مراحل استخراج خروجی اکسل از پایگاه داده گنج (Ganj, 2025)

Picture 1- Extracting Excel output from Ganj database (Ganj, 2025)

استخراج اطلاعات محتوایی براساس ۲۰ صفحه نخست هر پایان‌نامه یا رساله

پس از این مرحله و مرتب‌سازی فایل اکسل خروجی، ۲۰ صفحه نخست هر پایان‌نامه یا رساله که در پایگاه داده گنج بارگذاری شده بود، از لحاظ اسم دانشجو، استاد یا استادان راهنما، گرایش تحصیلی و علمی وارد شده در متن پایان‌نامه رساله و رشته دانشگاهی (علوم دامی، دامپزشکی و سایر رشته‌ها) برای هر کلید واژه استخراج گردید. به منظور استخراج ماده آزمایشی یا شرایط آزمایشی یا گونه مورد مطالعه، از عنوان پایان‌نامه یا رساله و یا با مطالعه چکیده پایان‌نامه یا رساله استفاده شد.

همچنین با توجه به اهتمام محقق برای استخراج حداکثری پایان‌نامه یا رساله از پایگاه داده گنج و خط و مشی پایگاه داده گنج، پایان‌نامه یا رساله که در تاریخ اولیه جست‌وجو (جدول ۱)، فاقد چند برگ نخست بود (با عنوان موجود نبود)، مجدداً، در تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۰۱ تا ۱۴۰۳/۰۱/۲۰، مورد جست‌وجو انفرادی قرار گرفت، تا در صورت بارگذاری مجدد چند برگ نخست، فایل مورد نظر دانلود و اطلاعات آن از لحاظ محتوایی استخراج گردد، که در این حالت تعداد ۶۹۸ (۱۱/۲۶٪) پایان‌نامه یا رساله بازبینی گردید.

تشکیل فایل نهایی و تحلیل داده

پس از مطالعه و وارد نمودن اطلاعات محتوایی، فایل خروجی اکسل مربوط به هر کلید واژه به یکدیگر الحاق شدند. پس از تشکیل فایل اکسل نهایی، براساس دستور Remove duplicate در نرم‌افزار اکسل براساس عنوان‌های تکراری و شماره فایل منحصربه‌فرد هر پایان‌نامه یا رساله که توسط پایگاه داده گنج اختصاص یافته، پایان‌نامه‌ها یا رساله‌ها تکراری از فایل اکسل نهایی حذف گردید. پس از ویرایش نهایی، تعداد ۶۱۸۷ پایان‌نامه و رساله که از لحاظ محتوایی نیز مورد بررسی قرار گرفته بود، برای آنالیز آماری استفاده گردید. از نرم‌افزارهای Excel (ویرایش ۲۰۰۷) برای تشکیل فایل داده و SPSS (ویرایش ۲۳) برای آنالیز آماری توصیفی از توزیع فراوانی و کراس‌تب استفاده گردید (گزینه Analyze و سپس گزینه Descriptive statistics گزینه‌های Crosstabs و Frequencies).

تشکیل فایل داده مربوط به پیشنهادها

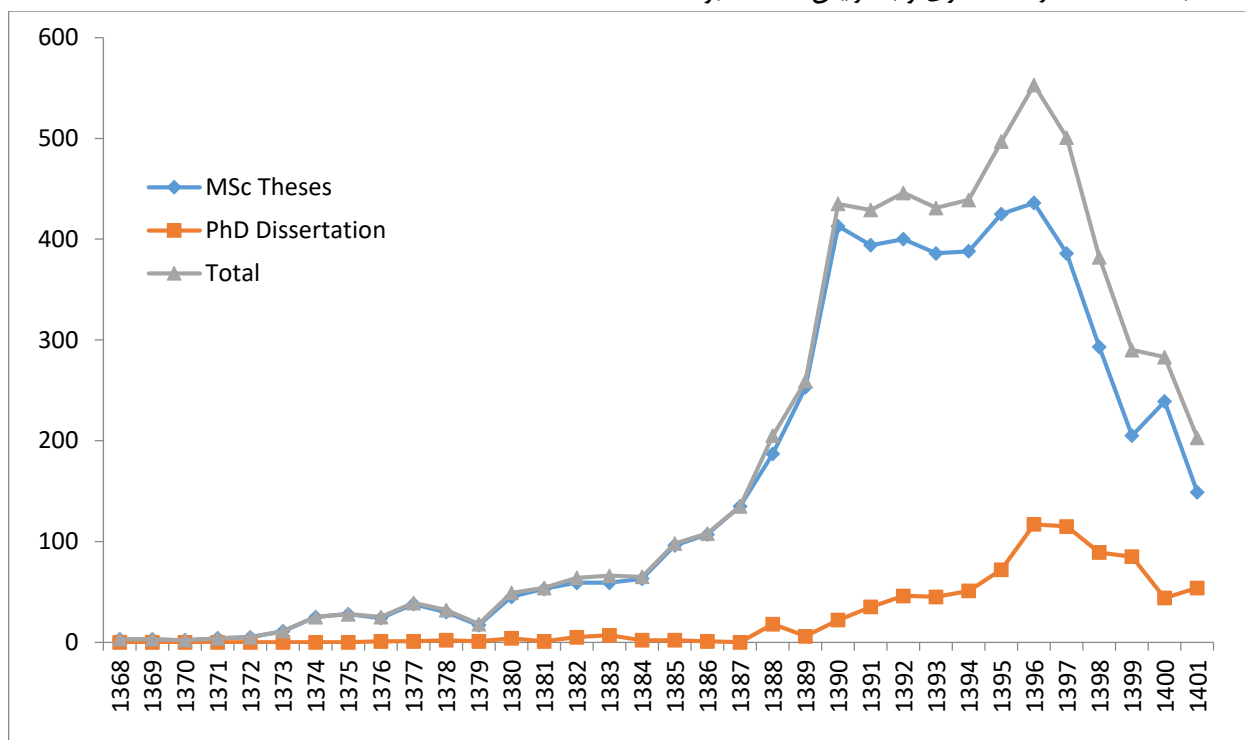
همانطور که در ابتدا گفته شد، پیشنهاد یکی از اطلاعات خروجی پایگاه داده گنج است. در این بخش از پیشنهادها ثبت‌شده در این پایگاه استفاده شد. با توجه به مشخص نمودن پیشنهادها در فایل خروجی اولیه، از پیشنهادهایی استفاده شد که دارای پایان‌نامه یا رساله ثبت‌شده در این پایگاه بودند. اطلاعات محتوای آن مشابه اطلاعات محتوای پایان‌نامه و رساله نیز استخراج شده بودند. در این بخش تعداد ۱۷۳۰ پیشنهاد برای آنالیزهای بعدی استفاده شد. به عبارت دیگر، از ۶۱۸۷ پایان‌نامه یا رساله فقط تعداد ۱۷۳۰ پایان‌نامه یا رساله دارای پیشنهاد ثبت‌شده بودند، که برای آنالیز استفاده شد.

نتایج و بحث

توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک سال

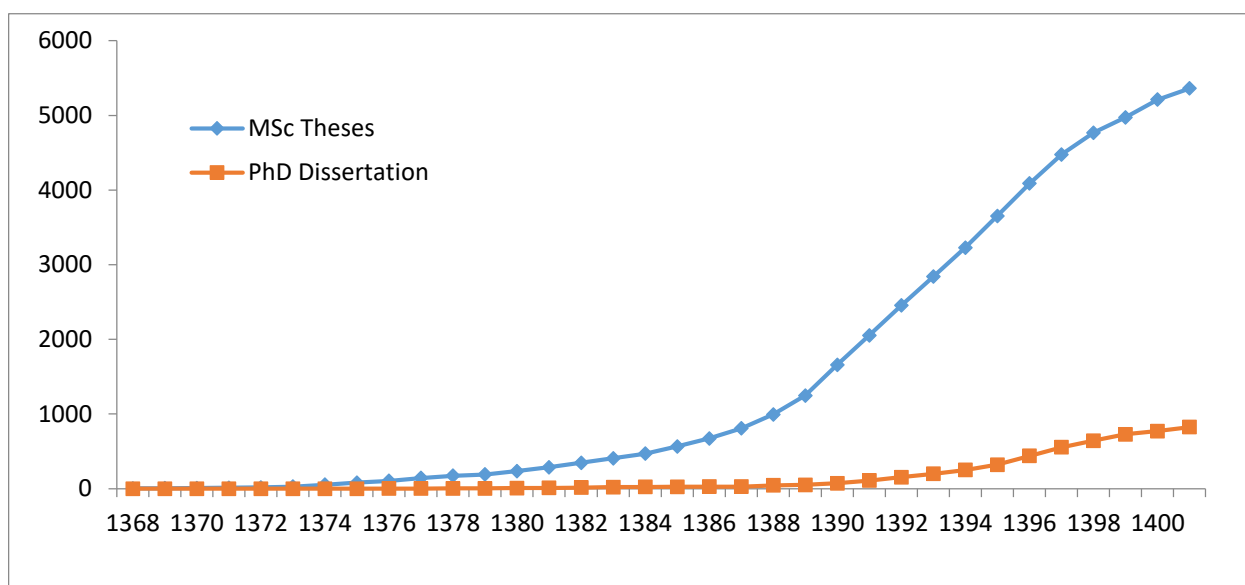
در شکل ۱، روند تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری، و در شکل ۲، روند تجمعی تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به تفکیک سال دفاع ثبت‌شده در پایگاه داده گنج نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود روند تعداد پایان‌نامه و رساله ثبت‌شده افزایشی بود مشاهده می‌شود، اما این افزایش بین سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۶ برای مقطع کارشناسی ارشد و بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶ برای مقطع دکتری تخصصی قابل ملاحظه بود (شکل‌های ۱ و ۲). تعداد پارساها بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ تا حدی ثابت، و پس از سال ۱۳۹۶ یک روند کاهشی در تعداد پایان‌نامه و رساله ثبت‌شده مشاهده گردید. این روندها (افزایش، ثابت و کاهش) می‌تواند نشان‌دهنده رشد افزایشی یا کاهشی جمعیت دانشجویان در طول زمان، تغییرات در نحوه و خط و مشی پذیرش دانشجو توسط وزارت عتف و سازمان سنجش، راه‌اندازی گروه‌های علمی علوم دامی جدید در کل کشور و در نتیجه پذیرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی، تغییر در ظرفیت پذیرش در مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری، کاهش علاقه دانشجویان به ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی باشد.

براساس داده‌های پایگاه داده گنج، اولین پایان‌نامه‌های رشته مهندسی علوم دامی مربوط به سال ۱۳۶۸ با تعداد ۳ عدد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و با گرایش تغذیه دام، تغذیه طیور و گرایش نامشخص بود. همچنین اولین رساله دکتری ثبت‌شده در پایگاه داده گنج مربوط به سال ۱۳۷۶ با تعداد ۱ عدد رساله دکتری بود. به‌عنوان یک تاریخچه برای رشته مهندسی علوم دامی، در زمینه فعالیت پژوهشی (پایان‌نامه) با توجه به بررسی داده‌های کتابخانه دانشگاه تربیت مدرس، اولین پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری رشته مهندسی علوم دامی به‌ترتیب مربوط به سال ۱۳۶۵ با تعداد ۱ عدد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و با گرایش نامشخص و سال ۱۳۷۶ با تعداد ۱ عدد رساله دکتری و با گرایش نامشخص بود.

شکل ۱. روند تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به تفکیک سال دفاع ثبت‌شده در پایگاه داده گنج

Figure 1-The trend of number of MSc theses and PhD dissertations by year of defense registered in the Ganj database

شکل ۲. روند تجمعی تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به تفکیک سال دفاع ثبت‌شده در پایگاه داده گنج

Figure 2-The cumulative trend of number of MSc theses and PhD dissertation by year of defense registered in the Ganj database

توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک جنس پدیده آورنده (دانشجو)

از مجموع ۶۱۸۷ پایان‌نامه و رساله، ۳۷۵۸ (۶۰/۷ درصد) پایان‌نامه و رساله مربوط به دانشجویان آقا و ۲۳۳۳ (۳۷/۷ درصد) پایان‌نامه و رساله مربوط به دانشجویان خانم بود و تعداد ۹۶ (۱/۶ درصد) پایان‌نامه و رساله براساس اسم و فامیل دانشجو قابل تفکیک از لحاظ جنسیت نبود (جدول ۲). براساس مقطع تحصیلی، نسبت جنسی برای دوره کارشناسی ارشد شامل: ۳۱۷۰ (۵۹/۱ درصد) پایان‌نامه مربوط به دانشجویان آقا و ۲۱۰۲ (۳۹/۲ درصد) پایان‌نامه مربوط به دانشجویان خانم بود و ۸۹ (۱/۷ درصد) پایان‌نامه براساس اسم و فامیل دانشجو قابل تفکیک از لحاظ جنس نبود (جدول ۲). اما این نسبت جنسی در دوره دکتری متفاوت‌تر بود (جدول ۲) به‌طوری‌که سهم نسبت جنسی خانم به آقا بسیار کمتر و برابر با ۲۷/۹ در مقابل ۷۱/۱ درصد بود (جدول ۲). در پژوهشی بنی طالبی (۲۰۱۶)، با بررسی ۶۰۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری، نسبت جنسی خانم به آقا را ۲۵ به ۷۵ درصد گزارش نمود (۱۵۰ دانشجوی خانم در مقابل ۴۵۰ دانشجوی آقا) (Banitalebi Dehkordi, 2016). در پژوهشی دیگر، آذرانفر (۲۰۰۶)، با بررسی ۲۴۰ پایان‌نامه رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، نسبت جنسی خانم به آقا را ۴۲/۹ به ۵۷/۱ درصد گزارش نمود (۱۰۳ دانشجوی خانم در مقابل ۱۳۷ دانشجوی آقا) (Azaranfar, 2006). در پژوهشی دیگر، سیفیو (۲۰۰۷) با مطالعه ۱۳۶ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد علوم دامی دانشگاه آلیما، گزارش نمود که تعداد دانشجویان کارشناسی ارشد فارغ التحصیلان این‌گروه از ۶ دانشجو در سال ۱۹۸۱ به ۱۹ دانشجو در سال ۲۰۰۵ و نسبت جنسی خانم به آقا را ۴/۴ به ۹۵/۶ درصد گزارش نمود (Seifu, 2000).

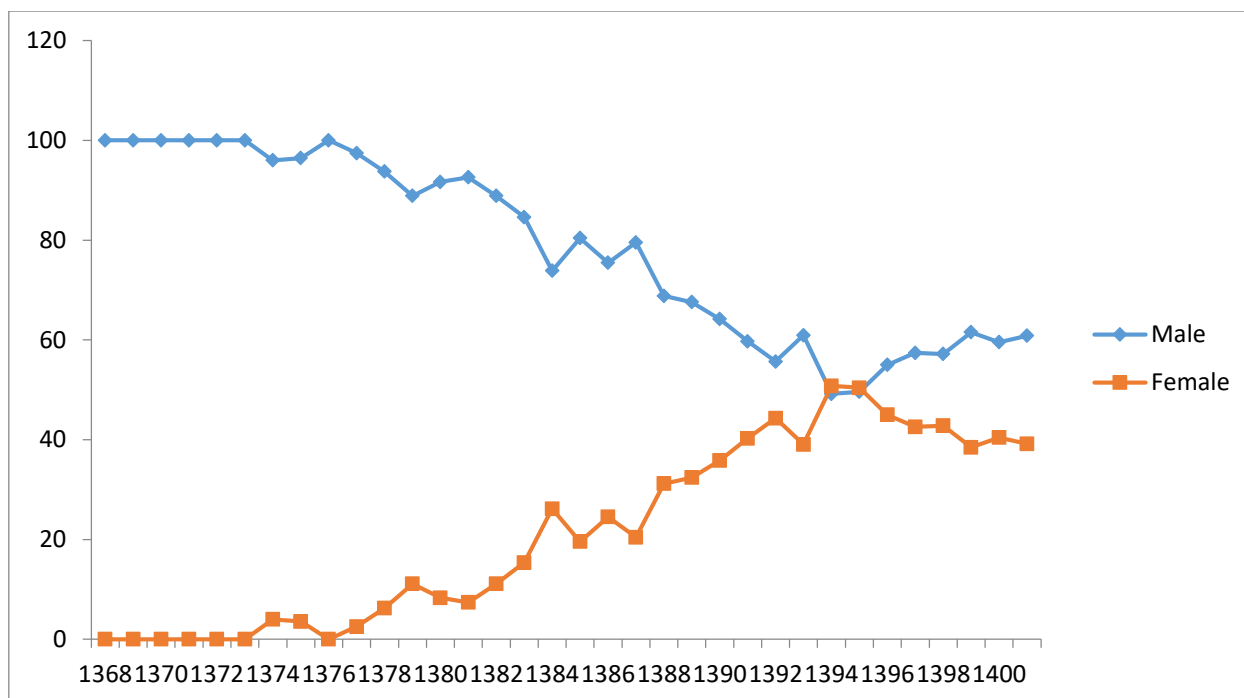
در پژوهشی، محمدی و همکاران (۲۰۱۵)، با بررسی ۱۲۵ رساله دکتری رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، نسبت جنسی خانم به آقا را ۴۴/۸ به ۵۵/۲ درصد گزارش نمود (Mohammadi et al., 2015). در پژوهشی دیگر، سیدین و باب الحوائجی (۲۰۰۹)، با بررسی ۵۲۴ پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، گزارش نمود که تعداد پایان‌نامه‌های نگارش‌شده توسط زنان دو برابر مردان بود (Seiden and Babal Haveji, 2009). به‌طور مشابه در پژوهشی دیگر، محمدی (۲۰۱۵)، با بررسی ۲۳۲ پایان‌نامه رشته مددکاری اجتماعی، گزارش نمود که تعداد پایان‌نامه‌های نگارش‌شده توسط زنان تقریباً دو برابر مردان بود (۶۵/۵٪ خانم در مقابل ۳۴/۵٪ آقا) (Mohammadi, 2015). در مجموع، نتایج نشان‌دهنده متغیر بودن نسبت جنسی بین رشته‌های مختلف است.

روند نسبت جنسی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری بر حسب سال دفاع ثبت‌شده در پایگاه داده گنج در شکل ۳ نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود روند نسبت جنسی در طول زمان بین سال‌های ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۹۴ بهبود یافته و مشارکت دانشجویان خانم رو به افزایش بوده و به نسبت ۵۰:۵۰ در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ رسیده است. با این وجود، از سال ۱۳۹۵ به‌بعد، دوباره نسبت جنسی دچار تغییراتی شده است (شکل ۳). در مجموع این روند تغییرات در نسبت جنسی و نامتعادل بودن این نسبت برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی، می‌توان نشان‌دهنده تغییرات در نحوه و خط و مشی پذیرش دانشجو توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) و سازمان سنجش در مقاطع مختلف تحصیلی دانشگاهی (کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری)، تفاوت در علاقه دانشجویان آقا و خانم به این رشته (رشته‌های کشاورزی) و تفاوت در توانایی دانشجویان آقا و خانم در این رشته (گروه کشاورزی) باشد. باید عنوان نمود که تعداد و ترکیب جنسی پذیرش دانشجو در هر سال و تعداد فارغ‌التحصیل ترکیب جنسیتی دانشجویان فارغ‌التحصیل در هر سال برای دانشجویان دوره کارشناسی، نقش مهمی در تغییرات پارامترهای مختلف مانند نسبت جنسی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی را دارد.

جدول ۲. فراوانی تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری براساس جنس

Table 2- Frequency distribution of MSc theses and PhD dissertations based on student sex

Sex	MSc theses	PhD dissertations	Total
Male	3170 (59.1%)	588 (71.1%)	3758 (60.7%)
Famale	2102 (39.2%)	231 (27.9%)	2333 (37.7%)
Mot determeined	89 (1.7%)	7 (1%)	96 (1.6%)
Total	5361 (86.65%)	826 (14.34%)	6187 (100%)

شکل ۳. روند نسبت جنسی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری بر حسب سال دفاع ثبت شده در پایگاه داده گنج

Figure 1-The sex ratio of MSc and PhD students by year of defense registered in the Ganj database

توزیع فراوانی پایان نامه ها و رساله ها به تفکیک گرایش تحصیلی و پژوهشی

تعداد پایان نامه ها و رساله ها به تفکیک گرایش تحصیلی و پژوهشی بر حسب مقطع تحصیلی در جدول ۳ و بر حسب سال در شکل ۴ ارائه شده است. از مجموع ۶۱۸۷ پایان نامه و رساله، گرایش تحصیلی و پژوهشی تعداد ۵۲۷۴ (۸۵/۲ درصد) پایان نامه و رساله در ۲۰ صفحه اول نخست مشخص شده بود، اما با این وجود، تعداد ۹۱۳ (۱۴/۸ درصد) پایان نامه و رساله، گرایش تحصیلی و پژوهشی پایان نامه یا رساله براساس ۲۰ صفحه نخست، توسط نویسندگانش مشخص نشده بود، که این تعداد خود به سه گروه مختلف تقسیم شده بودند. از مجموع ۹۱۳ پایان نامه و رساله، ۸۱ (۸/۸۷٪) پایان نامه و رساله فاقد صفحات اولیه پایان نامه یا رساله براساس دستورالعمل نگارش پایان نامه یا رساله بود و اطلاعات گرایش براساس فایل خروجی اکسل سایت داده گنج در صورت گزارش شدن، وارد شد. از سوی دیگر، گرایش ۳۳۳ (۳۶/۴۷٪) پایان نامه و رساله با توجه به اطلاعات وارد شده در سامانه گنج (فایل خروجی اکسل پایگاه داده گنج) قابل تشخیص بود ولی در متن پایان نامه و رساله گرایش توسط پژوهشگر گزارش نشده بود. همچنین، تعداد ۴۹۹ (۵۴/۶۶٪) پایان نامه و رساله نیز فاقد گرایش براساس اطلاعات سامانه گنج (فایل خروجی اکسل پایگاه داده گنج) بود و در متن پایان نامه و رساله گرایش توسط پژوهشگر گزارش نشده بود. بالا بودن تعداد (۹۱۳ پارسا) بدون درج گرایش تحصیلی و پژوهشی، نشان دهنده پایین بودن کیفیت نوشتاری و ساختاری پارساها می باشد و این موضوع باید توسط مسئولین ثبت پارسا در سایت گنج، مورد توجه و تصحیح قرار گیرد و راه حلی برای آن ارائه شود.

از مجموع ۶۱۸۷ پایان نامه و رساله، تعداد ۳۴۶۴ (۵۶/۰ درصد) پایان نامه و رساله در زمینه دام (گاو، گوساله، گاو میش، گوسفند، بز، شتر و اسب) و تعداد ۲۷۲۳ (۴۴/۰ درصد) در زمینه طیور (ماکیان، جوجه گوشتی، مرغ تخمگذار، بلدرچین، شترمرغ، بوقلمون و غیره) بود. از لحاظ گرایش، تعداد پایان نامه یا رساله برای گرایش پرورش و تولید طیور، ۲۱۷ (۳/۵ درصد)، تغذیه دام، ۱۵۳۶ (۲۴/۸ درصد)، تغذیه طیور، ۱۵۶۳ (۲۵/۳ درصد)، دامپروری ارگانیک ۷ (۰/۱۰ درصد)، ژنتیک و اصلاح نژاد دام ۱۰۹۵ (۱۷/۷ درصد)، ژنتیک و اصلاح نژاد طیور، ۲۵۶ (۴/۱٪)، علوم طیور، ۱۱ (۰/۲ درصد)، فیزیولوژی دام، ۴۵۷ (۷/۴ درصد)، فیزیولوژی طیور، ۳۲۵ (۵/۳۵ درصد)، مدیریت پرورش و تولید طیور، ۸۱ (۱/۳٪)، مدیریت دامپروری، ۷۵ (۱/۲ درصد)، مدیریت طیور، ۵۴ (۰/۹ درصد) و گرایش کاملاً نامشخص، ۵۱۰ (۸/۲ درصد) بود (جدول ۳). در بین گرایش های ژنتیک و اصلاح نژادی، تعداد پایان نامه ها و رساله های گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد طیور (۲۵۶) نسبت به گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد دام (۱۰۹۵)، تفاوت قابل ملاحظه ای داشتند، که

یکی از دلایل آن عدم دسترسی به اطلاعات مرغ لاین یا مرغ اجداد در در دانشگاه‌های خارج و ایران برای پژوهش، به این دلیل که ژنتیک طیور برخلاف دام، توسط کمپانی‌ها ژنتیکی کنترل می‌شود، است. از انجایی که گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد طیور، صرفاً تحقیقات اصلاح نژادی را شامل نمی‌شود و مطالعات مولکولی و بیان ژن را نیز در بر می‌گیرد، در مجموع باعث شده است انجام مطالعات در گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد طیور نسبت به گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد دام به آسانی میسر نباشد.

از سوی دیگر، در گرایش فیزیولوژی دام و طیور در مقطع دکتری نیز کاستی مشاهده می‌شود (۴۸ فارغ التحصیل دکتری فیزیولوژی دام و طیور در مقایسه با ۵۴۲ فارغ التحصیل دکتری تغذیه دام و طیور) (جدول ۳). همچنین براساس شکل ۴، بهبود در طول زمان برای این کاستی و رشد نامتوازن مشاهده نشد که می‌تواند بیانگر اهمیت این پژوهش و نتایج آن برای سیاست‌گذاران در وزارت عتف و سازمان سنجش باشد. یک دلیل برای تعداد زیاد پایان‌نامه و رساله در گرایش تغذیه دام و طیور، می‌تواند به کاربردی بودن و میزان اشتغال‌پذیر بودن این گرایش نسبت به دیگر گرایش‌ها علوم دامیو همچنین تعداد زیاد اعضاء هیئت علمی با گرایش تغذیه دام و طیور باشد.

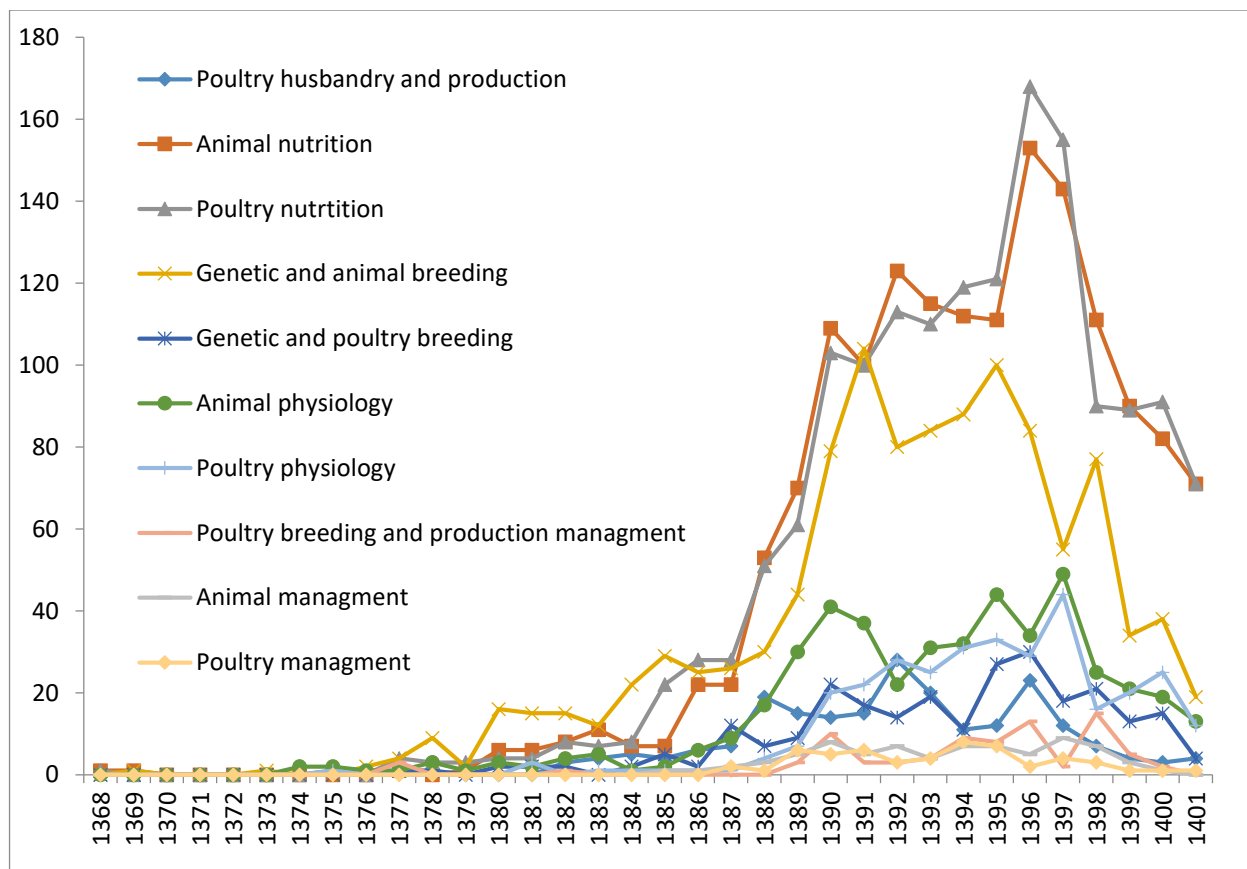
در پژوهشی، سیفیو (۲۰۰۷) با مطالعه ۱۳۶ پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم دامی دانشگاه آلیمایا، گزارش نمود که بیشترین گرایش مورد تحقیق، تغذیه دام (۳۳/۱ درصد) و پس از آن اصلاح نژاد دام (۱۹/۹ درصد) و خصوصیات سیستم های تولید دام (مدیریت) (۱۴ درصد) بود. در مطالعه این محقق نشان داده شده است که فراوری و نگهداری محصولات حیوانی (۵/۱ درصد)، سلامت حیوانات (۴/۴ درصد)، نیروی کار حیوانی (۲/۲ درصد) و فیزیولوژی حیوانی (۰/۷۴ درصد) از توجه کمتری برخوردار بودند (Seifu, 2000). در پژوهشی، محمدی و همکاران (۱۳۹۴)، با بررسی ۱۲۵ رساله دکتری رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، بیشترین گرایش موضوعی مورد تحقیق به ترتیب فناوری اطلاعات (۳۹/۲٪)، کارکردهای مدیریتی (۳۱/۲٪) و سپس مباحث نظری و عمومی اطلاعات (۲۹/۶٪) گزارش شد (Mohammadi et al., 2015). در مجموع تفاوت مشاهده شده در تعداد تحقیقات انجام‌شده در هر حوزه موضوعی (گرایش) را می‌توان ناشی از کمبود متخصصین موضوع و امکانات آزمایشگاهی مزرعه‌ای برای انجام آزمایش‌های خاص در برخی از زمینه‌های تحصیلی (گرایش) و تحقیقاتی و همچنین به دلیل منابع مالی ناکافی برای انجام این تحقیقات در حوزه‌های مورد نظر و عدم نیاز صنعت بخصوص برای گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد طیور در مقطع دکتری تخصصی دانست. بنابراین، دانشگاه‌ها باید برنامه‌های توسعه منابع انسانی و ظرفیت‌سازی خود را بازنگری کنند و روابط خود را با نهادهای مختلف ملی و بین‌المللی تقویت کنند تا برنامه‌های تحقیقاتی خود را از طریق همکاری چند رشته‌ای و چند نهادی گسترش دهند تا دیگر گرایش‌های مانند ژنتیک و اصلاح نژاد طیور، فیزیولوژی دام و طیور و مدیریت دام و طیور از رشد متوازن برخوردار باشند. از سوی دیگر، گرایش تغذیه دام و طیور از رشد متوازن برخوردار بود است که نشان‌دهنده توسعه منابع انسانی و آزمایشگاهی در کشور می‌باشد.

جدول ۳. فراوانی تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری براساس گرایش تحصیلی و پژوهشی

Table 3- Frequency distribution of MSc theses and PhD dissertations based on educational and scientific field

Educational and scientific field	MSc theses	PhD dissertations	Total
Poultry husbandry and production	212 (3.42%)	5 (0.08%)	217 (3.5%)
Animal nutrition	1243 (20.1%)	293 (4.7%)	1536 (24.8%)
Poultry nutrition	1314 (21.2%)	249 (4.0%)	1563 (25.2%)
Organic husbandry	7 (0.11%)	0 (0.0%)	7 (0.11%)
Genetic and animal breeding	956 (15.45%)	139 (2.25%)	1095 (17.7%)
Genetic and poultry breeding	222 (3.6%)	34 (0.55%)	256 (4.15%)
Poultry science	2 (0.03%)	9 (0.15%)	11 (0.18%)
Animal physiology	431 (6.95%)	26 (0.42%)	457 (7.37%)
Poultry physiology	303 (4.9%)	22 (0.35%)	325 (5.25%)
Poultry breeding and production management	81 (1.3%)	0 (0.0%)	81 (1.3%)
Animal management	75 (1.2%)	0 (0.0%)	75 (1.2%)
Poultry management	54 (0.87%)	0 (0.0%)	54 (0.87%)
Not reported	461 (7.4%)	49 (0.8%)	510 (8.2%)
Total	5361 (86.65%)	826 (13.34%)	6187 (100%)

لازم به ذکر است که تعداد پایان نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری برای کل رشته‌های دانشگاه‌های کشور در پایگاه داده گنج به ترتیب برابر با ۸۴۴۱۵۸ و ۱۱۸۴۲۱ (در تاریخ ۱۴۰۳/۰۱/۳۰) بود. تعداد پایان نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری در رشته علوم دامی به ترتیب برابر با ۵۳۶۱ و ۸۲۶ بود (جدول ۴-۳)، که سهم رشته علوم دامی از کل داده‌های این پایگاه برای پایان نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به ترتیب برابر با ۰/۶۳ و ۰/۶۹ درصد بود.

شکل ۴. تعداد پایان نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک گرایش علمی بر حسب سال

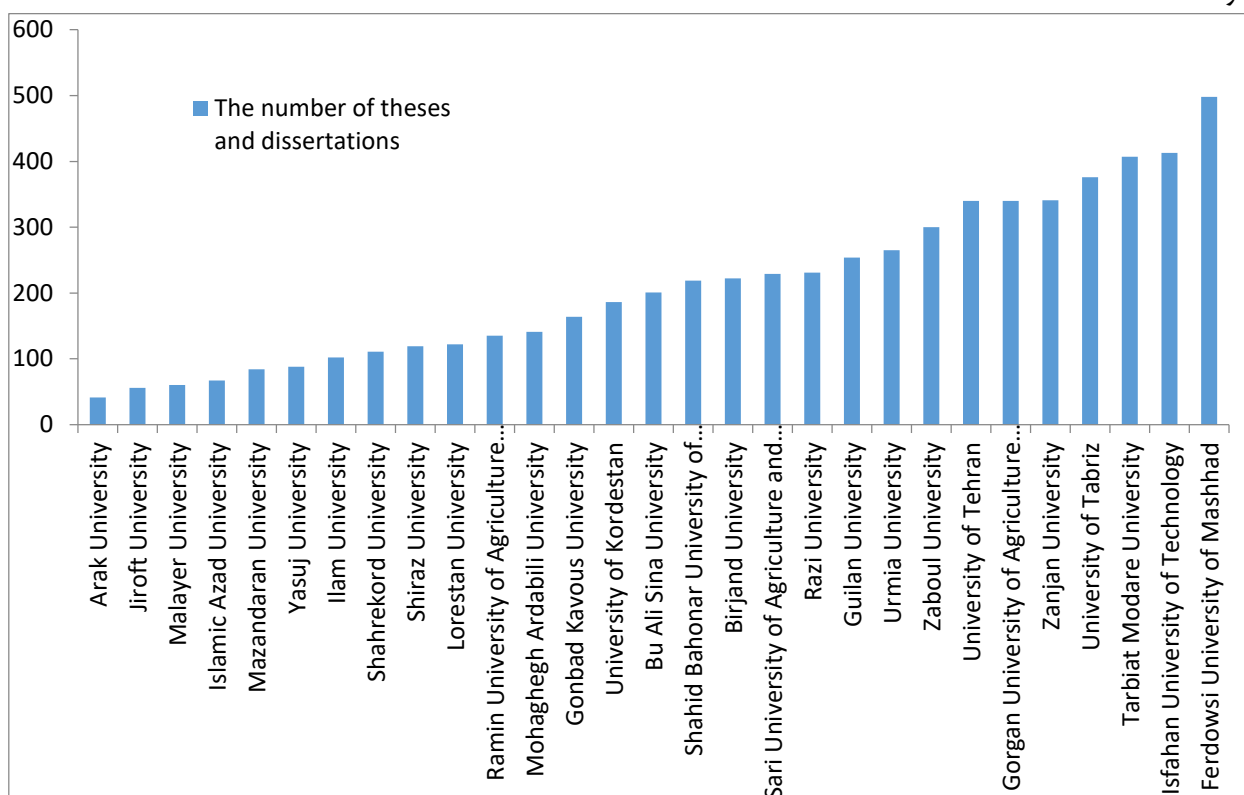
Figure 4- Frequency distribution of MSc theses and PhD dissertations based on educational and scieitific field through the year

توزیع فراوانی پایان نامه‌ها و رساله‌ها از لحاظ تعداد استاد راهنما و جنس اساتید

براساس استاد راهنما، از مجموع ۶۱۸۷ پایان نامه و رساله، تعداد ۴۰۳۱ (۶۵/۲ درصد) پایان نامه و رساله دارای یک استاد راهنما و تعداد ۲۱۵۳ (۳۴/۸ درصد) دارای دو استاد راهنما بود. همچنین تعداد ۳ پایان نامه و رساله، دارای ۳ استاد راهنما بود. جنس استاد راهنمای اول تعداد ۶۰۷۳ (۹۸/۲ درصد) پایان نامه و رساله، آقا و جنس استاد راهنمای اول تعداد ۱۱۴ (۱/۸ درصد) پایان نامه و رساله، خانم بود. این روند برای جنس استاد راهنمای دوم نیز مشاهده شد. از مجموع ۲۱۵۶ پایان نامه و رساله (دارای دو استاد راهنما)، جنس استاد راهنمای دوم تعداد ۲۱۲۰ (۹۸/۳ درصد) پایان نامه و رساله آقا و جنس استاد راهنمای دوم تعداد ۳۶ (۱/۷ درصد) پایان نامه و رساله خانم بود. در پژوهشی، بنی طالبی (۲۰۱۶) نشان داد از مجموع ۶۰۰ پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، جنس استاد راهنمای تعداد ۴۹۴ (۸۲/۳ درصد) پایان نامه و رساله، آقا و فقط جنسیت استاد راهنمای اول تعداد ۱۰۶ (۱۷/۷ درصد) پایان نامه و رساله، خانم بود (Banitalebi Dehkordi, 2016). اگر چه نتایج این مطالعه، با نتایج ما در یک راستا می‌باشند، اما وضعیت نسبت جنسی استاد راهنما در رشته علوم دامی بسیار نامتوازن است که نشان می‌دهد باید به جذب، همکاری و مشارکت استادان خانم در گروه‌های علمی علوم دامی اهمیت داده شود.

توزیع فراوانی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به تفکیک دانشگاه

تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به تفکیک دانشگاه ثبت‌شده در پایگاه داده گنج در شکل ۵ نشان داده شده است. هفت دانشگاه با بیشترین تعداد پایان‌نامه یا رساله ثبت‌شده به ترتیب دانشگاه فردوسی مشهد (۴۹۸ عدد)، دانشگاه صنعتی اصفهان (۴۱۳)، دانشگاه تربیت مدرس (۴۰۷)، دانشگاه تبریز (۳۷۶)، دانشگاه زنجان (۳۴۱)، دانشگاه علوم و کشاورزی گرگان (۳۴۰) و دانشگاه تهران (۳۴۰) بودند. ظرفیت پذیرش دانشجو و در نتیجه تعداد پایان‌نامه یا رساله ثبت‌شده در پایگاه داده گنج به تفکیک هر دانشگاه و رتبه‌بندی دانشگاه‌ها، در دوره‌های تحصیلات تکمیلی به عواملی مختلفی وابسته است که می‌توان به تعداد اعضای هیئت علمی هر گروه علمی، مرتبه علمی اعضای هیئت علمی، میزان مشارکت دانشگاه‌ها در ثبت پایان‌نامه و رساله‌ها بخصوص ثبت پایان‌نامه و رساله‌های مربوط به سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵، امکانات آزمایشگاهی و مزرعه‌ای و دیگر عوامل اشاره نمود.

شکل ۵. تعداد پایان‌نامه کارشناسی ارشد و رساله دکتری به تفکیک دانشگاه ثبت‌شده در پایگاه داده گنج

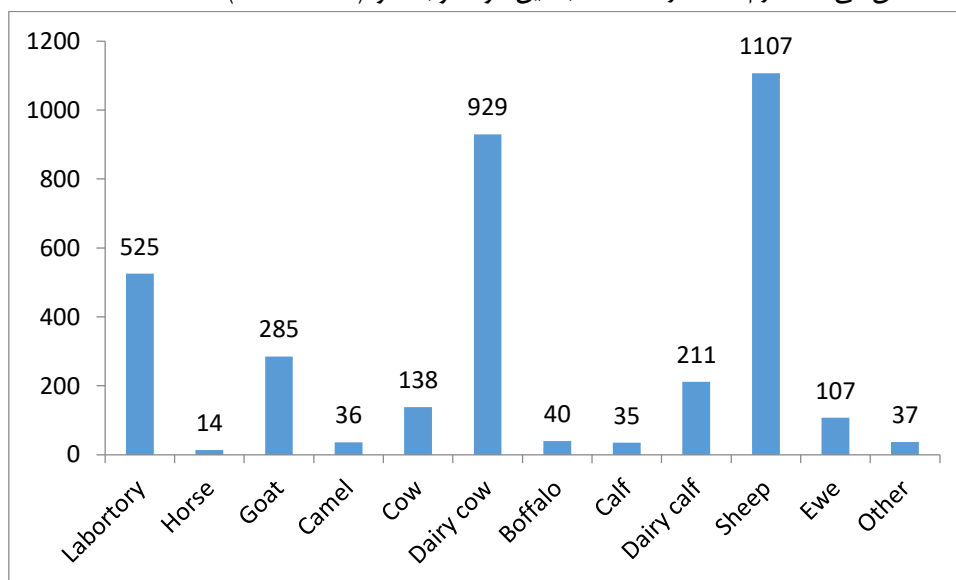
Figure 5- Frequency distribution of MS theses and PhD dissertations based on university submitted on Ganj database

توزیع فراوانی ماده آزمایشی (نوع دام و طیور) مورد استفاده در پژوهش‌های علوم دامی:

توزیع فراوانی ماده آزمایشی یا شرایط آزمایشی یا گونه حیوان برای گرایش دام و طیور براساس مطالعه عنوان پایان‌نامه و رساله و در بعضی موارد مطالعه چکیده، به ترتیب در شکل ۶ و ۷ نشان داده شده است. از ۳۴۶۴ پایان‌نامه یا رساله در گرایش دام، ۱۱۰۷ (درصد ۳۱/۹) در زمینه گوسفند، ۹۲۹ (درصد ۲۶/۸) در زمینه گاو شیری، ۵۲۵ (درصد ۱۵/۱) در شرایط آزمایشگاهی، ۲۸۵ (درصد ۸/۲) در زمینه بز، ۲۱۱ (درصد ۶/۱) در زمینه گوساله شیرخوار، ۱۳۸ (درصد ۴/۰) در زمینه گاو، ۱۰۷ (درصد ۳/۱) در زمینه میش، ۴۰ (درصد ۱/۲) در زمینه گاومیش، ۳۷ (درصد ۱/۱) در زمینه سایر، ۳۶ (درصد ۱/۰) در زمینه شتر، ۳۵ (درصد ۱/۰) در زمینه گوساله و ۱۴ (درصد ۰/۴) در زمینه اسب بود (شکل ۶). از ۲۷۲۳ پایان‌نامه یا رساله در گرایش طیور، ۱۷۰۳ (درصد ۶۲/۵) در زمینه جوجه گوشتی، ۳۱۱ (درصد ۱۱/۴) در زمینه بلدرچین، ۳۰۱ (درصد ۱۱/۰) در زمینه مرغ تخمگذار، ۱۲۰ (درصد ۴/۴) در زمینه مرغ

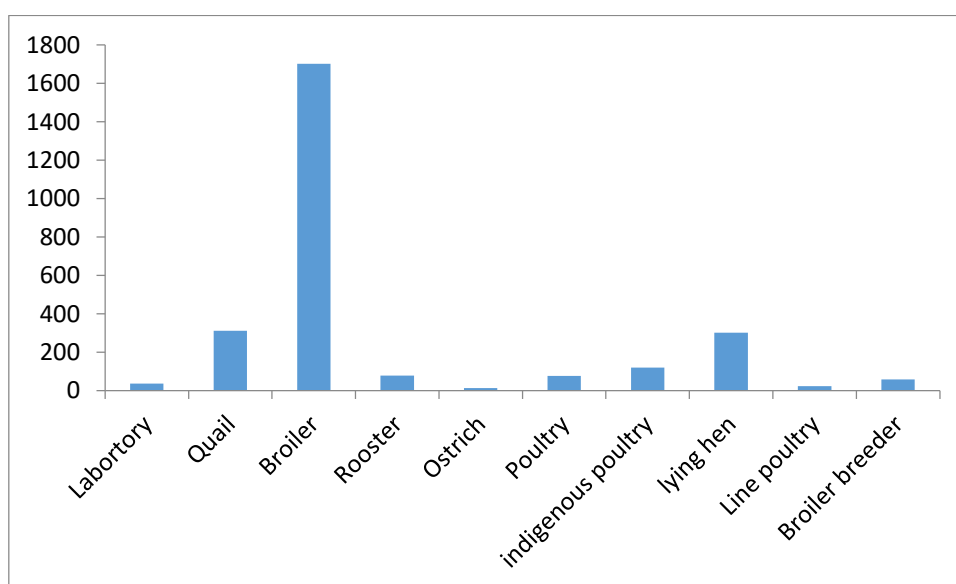
بومی، ۷۹ (۲/۹ درصد) در زمینه خروس، ۷۶ (۲/۸ درصد) در زمینه ماکیان، ۵۹ (۲/۲ درصد) در زمینه مرغ مادر، ۳۷ (۱/۳ درصد) در شرایط آزمایشگاهی، ۲۴ (۰/۹ درصد) در زمینه مرغ لاین و ۱۳ (۰/۵ درصد) در زمینه شتر مرغ بود (شکل ۷).

در گرایش دام، کمترین ماده آزمایشی یا گونه دام، مربوط به گوساله غیر شیرخوار (گوساله پرواری، تلیسه)، گاو میش و شتر بود که نشان می‌دهد بسیاری از جنبه‌های این گونه‌های دامی باید مورد بررسی قرار گیرد (شکل ۶). در گرایش طیور نیز کمترین ماده آزمایشی یا گونه حیوانی، مربوط به مرغ لاین، مرغ مادر و شتر مرغ بود (شکل ۷). براساس نتایج، تحقیقات در زمینه بلدرچین از سال ۱۳۸۴ در ایران شروع شده بود. با توجه به نوع گرایش (دام و طیور)، شرایط آزمایشگاهی در گرایش دام با توجه به نوع ماهیت گرایش، سهم بسیار زیادی نسبت به گرایش طیور را به خود اختصاص داده بود (۵۲۵ در مقابل ۳۷). در پژوهشی، سیفیو (۲۰۰۷) با مطالعه ۱۳۶ پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم دامی دانشگاه آلیما، گزارش نمود که بیشترین گونه دام مورد مطالعه، گاو (۳۱٪) و پس از آن طیور (۱۷/۶٪)، گوسفند (۱۳/۲٪) و بز (۹/۶٪) بود. در مطالعه این محقق گزارش شد که شتر (۴/۴٪) کمترین گونه مورد مطالعه بود که نشان می‌دهد لازم است در مطالعات به این گونه توجه شود (Seifu, 2000).

شکل ۶. ماده آزمایشی یا شرایط آزمایشی برای گرایش دام

Figure 6- Expermeinal unit or condition of experment for animal science field

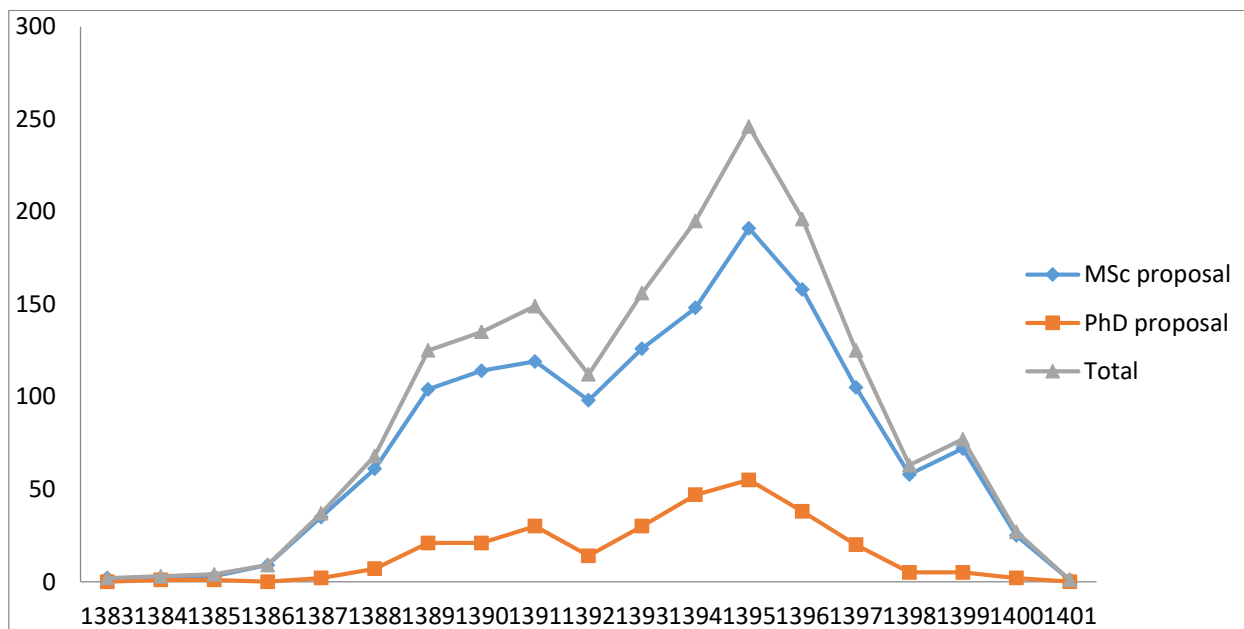
شکل ۷. ماده آزمایشی یا شرایط آزمایشی برای گرایش طیور

Figure 7- Expermeinal unit or condition of experment for poultry science field

توزیع فراوانی یا وضعیت پیشنهاد ثبت‌شده در پایگاه داده گنج

از ۶۱۸۷ پایان‌نامه یا رساله فقط تعداد ۱۷۳۰ پایان‌نامه یا رساله دارای پیشنهاد ثبت‌شده در پایگاه داده گنج بودند. تعداد پیشنهاد ثبت‌شده برای مقطع کارشناسی ارشد و دکتری به ترتیب برابر با ۱۴۳۱ و ۲۹۹ بود. اولین ثبت پیشنهاد در سال ۱۳۸۳ بود. روند ثبت پیشنهاد در پایگاه داده گنج ابتدا یک روند افزایشی داشته و سپس یک روند کاهشی به خود گرفته است (شکل ۸). با توجه به روند ثبت پیشنهاد، و عدم ضروری نبودن ثبت آن، تدوین قوانین نظام‌مند برای ثبت پیشنهاد در پایگاه داده گنج توسط دانشگاه‌ها و دانشجویان ضروری‌است، زیرا فقط ۲۷/۹ درصد پایان‌نامه‌ها کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری استخراج‌شده در این پژوهش، دارای پیشنهاد ثبت‌شده بودند.

همچنین، از مجموع ۱۷۳۰ پیشنهاد، تعداد ۹۸۱ (۵۶/۷ درصد) پیشنهاد مربوط به دانشجویان آقا و تعداد ۷۱۸ (۴۱/۵ درصد) پیشنهاد مربوط به دانشجویان خانم بود و تعداد ۳۱ (۱/۸ درصد) پیشنهاد براساس اسم دانشجو قابل تفکیک از لحاظ جنس نبود. از مجموع ۱۷۳۰ پیشنهاد، تعداد ۹۹۲ (۵۷/۳ درصد) پایان‌نامه و رساله در زمینه دام (گاو، گوساله، گاو میش، گوسفند، بز، شتر و اسب) و تعداد ۷۳۸ (۴۲/۷ درصد) در زمینه طیور (ماکیان، جوجه گوشتی، مرغ تخمگذار، بلدرچین و شتر مرغ، بوقلمون و غیره) بود. از لحاظ گرایش‌بندی، تعداد پایان‌نامه یا رساله برای گرایش پرورش و تولید طیور، ۶۰ (۳/۴۶ درصد)، تغذیه دام، ۵۵۹ (۳۲/۳ درصد)، تغذیه طیور ۴۶۸ (۲۷/۰۴ درصد)، دامپروری ارگانیک ۰ (۰/۰ درصد)، ژنتیک و اصلاح نژاد دام ۲۶۷ (۱۵/۴۲ درصد)، ژنتیک و اصلاح نژاد طیور، ۵۶ (۳/۲۳ درصد)، علوم طیور، ۴ (۰/۲۲ درصد)، فیزیولوژی دام، ۱۳۲ (۷/۶۲ درصد)، فیزیولوژی طیور، ۷۸ (۴/۵۱ درصد)، مدیریت پرورش و تولید طیور، ۳۴ (۱/۹۶ درصد)، مدیریت دامپروری، ۲۵ (۱/۴۴ درصد)، مدیریت طیور، ۱۸ (۱/۰۴ درصد) و گرایش کاملاً نامشخص، ۲۹ (۱/۶۷ درصد) بود (جدول ۴). لازم به ذکر است که تعداد پیشنهاد کارشناسی ارشد و دکتری برای کل رشته‌های دانشگاه‌های کشور در پایگاه داده گنج به ترتیب برابر با ۳۵۹۶۰۳ و ۴۵۶۷۲ (در تاریخ ۱۴۰۳/۰۱/۳۰) بود. تعداد پیشنهاد کارشناسی ارشد و دکتری در رشته علوم دامی به ترتیب برابر با ۱۴۳۱ و ۲۹۹ بود (جدول ۴-۳)، که سهم رشته علوم دامی از کل داده‌های این پایگاه برای پیشنهاد کارشناسی ارشد و دکتری به ترتیب برابر با ۰/۴ و ۰/۶۵ درصد بود.

شکل ۸. روند تعداد پیشنهاد کارشناسی ارشد و دکتری به تفکیک سال ثبت‌شده در پایگاه داده گنج

Figure 8- The trend of the number of MSc and PhD proposals by year of defense registered in the Ganj database

جدول ۴. فراوانی تعداد پیشنهاد کارشناسی ارشد و دکتری براساس گرایش

Table 4- Frequency distribution of MSc and PhD proposals based on educational and scientific field

Educational and scientific field	MSc proposals	PhD proposals	Total
Poultry husbandry and production	59 (3.41%)	1 (0.05%)	60 (3.46%)
Animal nutrition	430 (24.85%)	129 (7.45%)	559 (32.3%)
Poultry nutrition	375 (21.67%)	93 (5.37%)	468 (27.04%)
Organic husbandry	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
Genetic and animal breeding	225 (13.0%)	42 (2.42%)	267 (15.42%)
Genetic and poultry breeding	44 (2.54%)	12 (0.69%)	56 (3.23%)
Poultry science	2 (0.11%)	2 (0.11%)	4 (0.22%)
Animal physiology	123 (7.10%)	9 (0.52%)	132 (7.62%)
Poultry physiology	73 (4.22%)	5 (0.29%)	78 (4.51%)
Poultry breeding and production management	34 (1.96%)	0 (0.0%)	34 (1.96%)
Animal management	25 (1.44%)	0 (0.0%)	25 (1.44%)
Poultry management	18 (1.04%)	0 (0.0%)	18 (1.04%)
Not reported	23 (1.33%)	6 (0.34%)	29 (1.67%)
Total	1431 (82.71%)	299 (17.29%)	1730 (100%)

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد روند تعداد پایان‌نامه و رساله ثبت‌شده در طول این ۳۳ سال افزایشی بود. اما با این وجود، یک روند کاهشی پس از سال ۱۳۹۷ مشاهده شد. همچنین، اگر چه نسبت جنسی در طول این ۳۳ سال بهبود یافت، اما، این روند هنوز متعادل نیست و در مقطع دکتری این نسبت نامتعادل‌تر است (۷۱/۲ درصد آقا در مقابل ۲۷/۸ درصد خانم). در بین گرایش‌های تحت مطالعه، گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد طیور، نسبت به گرایش ژنتیک و اصلاح نژاد دام دچار یک کاستی در توجه به این گرایش بدلیل عدم دارا بودن زیرساخت‌های لازم به‌خصوص مرغ لاین در بخش‌گرایش اصلاح نژاد طیور و ژنتیک مولکولی در گروه‌های علوم دامی دانشگاهی کشور است (۱۰۹۵ در مقابل ۲۵۶). همچنین جذب، همکاری و افزایش مشارکت استادان خانم در گروه‌های علوم دامی باید مورد توجه قرار گیرد. ارتقاء کیفی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها از لحاظ چارچوب‌بندی صحیح صفحات نخست، مد نظر سیاست‌گذاران در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و پایگاه داده گنج قرار گیرد. همچنین در گرایش مدیریت دام و طیور تا اکنون هیچ فارغ التحصیل مقطع دکتری در ایران گزارش نشده است، که می‌تواند به دلیل عدم نیاز کشور به این گرایش در مقطع دکتری تخصصی باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود با توجه به روند ثبت پیشنهاد، تدوین قوانین نظام‌مند برای ثبت پیشنهاد در پایگاه داده گنج توسط دانشگاه‌ها و دانشجویان ضروری‌می‌باشد. همچنین مشارکت دانشگاه‌های در خصوص ثبت پایان‌نامه‌های و رساله‌های ثبت‌نشده خود در پایگاه داده گنج مشارکت نمایند.

تشکر و قدردانی

از پایگاه داده گنج ایران داک بخاطر جمع‌آوری و نگهداری منابع علمی تشکر می‌شود. از پدر و مادرم بخاطر حمایت از من در طول دوران پژوهش قدردانی می‌نمایم. این پژوهش نتیجه ۳ سال مطالعه و گردآوری است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده است و این موضوع مورد تأیید است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

بنا بر اظهار نویسنده، فاقد منبع حمایت‌کننده مالی گزارش می‌شود.

مشارکت نویسنده

نویسنده: طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، تحلیل داده‌ها، تفسیر نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله، تهیه و آماده سازی نمونه ها، گردآوری داده ها، استخراج اطلاعات، تهیه پیشنویس مقاله، بازبینی و ویرایش.

REFERENCES

- Azaranfar, J. 2006. Content analysis of Library and Information Science theses and dissertations held with IRANDOC 1994-2004. *Iranian Journal of Information Processing and Management* 21(4):19-39.
- Banitalebi Dehkordi, B. 2016. Content analysis of thesis Master of Accounting in Iran. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge* 5(17):1-11.
- Ehtesham, H. 2012. Evaluation of Scientific Output of Researchers at Birjand University of Medical Sciences in Web of Science during 2000-2011. *Journals of Birjand University of Medical Sciences* 19(3):324-331.
- Ganj. 2025. Iran treasure of scientific and technical information. Irandoc, <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/about>.
- Mohammadi, E. 2015. Content analysis of social work postgraduate dissertations. *Library and Information Sciences* 1(1):137-172.
- Mohammadi, M., S. Panhei, and A. Soheli. 2015. Content analysis of abstracts of doctoral theses in information science and epistemology from 1997 to 2014. *Library and Information Sciences* 18(3):81-112.
- Rezakhani Moghadam, H., D. Shojaeizadeh, A. Nabilahi, and S. Moez. 2011. The content analysis of theses in the field of health education in Tehran University of Medical Sciences, Tarbiat Modares University and Iran University of Medical Sciences during 1970-2010 *Payavard Salamat* 5(1):80-90.
- Seiden, S. M. and F. Babal Haveji. 2009. Content analysis of master's theses in library and information science at Islamic Azad University, North Tehran, Tehran Science and Research, Ahvaz Science and Research, and Hamadan branches in 1993-2007. *Research on Information Science and Public Libraries* 15(1):95-127.
- Seifu, E. 2000. Past, Present and Future Perspectives of Animal Sciences Graduate Thesis Research: The Case of Alemaya University. *Ethiopian Journal of Animal Production*:49.